

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia VI (2015)

ISSN 2082-0909

KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI

Przemysław E. Gębał

Uniwersytet Warszawski / Uniwersytet Jagielloński

Kształcenie nauczycieli języka polskiego jako obcego i drugiego na tle glottodydaktycznych rozważań pedeutologicznych¹

Problematyka pedeutologiczna nie była przedmiotem zbyt wielu naukowych refleksji i dociekań badawczych podejmowanych przez specjalistów od nauczania polszczyzny jako języka obcego. Długo zresztą nie było na nią zapotrzebowania, gdyż polonistyczne kształcenie językowe cudzoziemców w zinstytucjonalizowanym wymiarze uniwersyteckim nie ma zbyt długiej tradycji². Pierwsze uniwersyteckie kursy polskiego w naszym kraju datujemy na rok 1931, a powołanie do życia pierwszych jednostek uniwersyteckich odpowiedzialnych za nauczanie polszczyzny cudzoziemców na lata 50. minionego stulecia. Niestety, ich uruchomieniu nie towarzyszyło opracowywanie koncepcji kształcenia nauczycieli i lektorów języka polskiego jako obcego. W ciągu kilku dziesięcioleci nauczaniem polszczyzny zajmowali się glottodydaktyczni amatorzy, posiadający wprawdzie solidne wykształcenie polonistyczne, ale niedysponujący niemal żadną wiedzą na temat przyswajania i nauczania języków obcych. Odbijało się to negatywnie na sposobie prowadzenia zajęć, zorientowanych przez lata na wypracowywanie reguł gramatycznych języka polskiego, również w dobie panującego już w przypadku nauczania tzw. języków światowych podejścia komunikacyjnego. Kursy polszczyzny przypominały realizację założeń metod i podejść do nauczania języków z tzw. okresu przednaukowego glottodydaktyki. Na zajęciach dominowały techniki pracy, stanowiące repertuar metody gramatyczno-tłumaczeniowej stworzonej dla potrzeb języków klasycznych i przejętej przez coraz prężniej rozwijające się nauczanie języków nowożytnych jeszcze w XIX wieku. Z biegiem czasu nowe generacje lektorów udoskonalały swój

¹ Niniejsze opracowanie stanowi uzupełnioną prezentację rozważań podjętych w tomie *Modele kształcenia nauczycieli języków obcych Polsce i w Niemczech. W stronę glottodydaktyki porównawczej* (Kraków 2013).

² Historia nauczania polszczyzny jako języka obcego poza zinstytucjonalizowanym wymiarem uniwersyteckim szczyci się dużo dłuższą tradycją. Pierwsze kursy języka polskiego dla cudzoziemców były realizowane już w XVI w. w ówczesnych wielonarodowościowych miastach Rzeczypospolitej (por. Dąbrowska 2007).

warsztat metodyczny, uzupełniając repertuar wykorzystywanych technik nauczania o rozwiązania dydaktyczne wypracowywane przez pierwszych polonistów – glottodydaktyków, których rezultaty dociekań naukowych zaczęto publikować. Od końca lat 70. minionego stulecia nauczanie języka polskiego jako obcego stało się dyscypliną akademicką, jego wymiar pedeutologiczny niestety nie. W chwili obecnej wciąż jeszcze kształcenie specjalistów od nauczania polszczyzny nie istnieje w świadomości decydentów odpowiedzialnych za tworzenie standardów kształcenia polskich nauczycieli. Sytuację tę w następujący sposób podsumowuje Władysław Miodunka w opublikowanym w 2010 roku artykule, zatytułowanym *Lingwistyczne i dydaktyczne podstawy kształcenia nauczycieli języka polskiego jako obcego*:

Nowoczesne kształcenie nauczycieli języka polskiego jako obcego stanowi duże wyzwanie już choćby z tego powodu, że wszystkie regulacje Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego odnoszące się do studiów polonistycznych biorą pod uwagę tylko jedną możliwość: nauczanie polszczyzny jako języka ojczystego w szkolnictwie polskim na trzech poziomach – w szkołach podstawowych, w gimnazjach i w liceach. [...] Odpowiedzialni pracownicy tego Ministerstwa nie wzięli dotychczas pod uwagę faktu, że polszczyzny można i trzeba także nauczać jako języka obcego i jako języka drugiego³.

W dalszej części swojego artykułu Miodunka zauważa, iż taki stan świadomości na szczeblu ministerialnym w żaden sposób nie przeszkadza uruchamianiu, w ostatnich latach przez kolejne ośrodki, glottodydaktycznych studiów polonistycznych.

Rozważania teoretyczne

Pierwsze próby stworzenia formalnego kształcenia nauczycieli języka polskiego jako obcego pojawiły się z początkiem lat 60. minionego stulecia. W roku 1962 w warszawskim „Polonicum” – jak pisze Joanna Fabisiak w swoim artykule opublikowanym w 2005 roku, zatytułowanym *Kształcenie nauczycieli języka polskiego jako obcego. Potrzeby, zadania, podstawy programowe, kompetencje absolwentów* – rozpoczęto systematyczne szkolenia i kwalifikację lektorów ubiegających się o wyjazdy do ośrodków zagranicznych. Początkowo były to hospitacje indywidualne odbywające się podczas roku akademickiego w grupach doświadczonych lektorów⁴. Przyjęty przez warszawskich specjalistów model kształcenia lektorów wyraźnie odzwierciedlał panujące ówczesnie w Europie tendencje tzw. czeladniczego modelu pedeutologicznego, w myśl którego doświadczeni nauczyciele (w naszym przypadku lektorzy) dzielili się wypracowanymi przez siebie rozwiązaniami dydaktyczno-metodycznymi z młodymi adeptami rzemiosła nauczycielskiego. Kształcenie lektorów

³ W.T. Miodunka, *Lingwistyczne i dydaktyczne podstawy kształcenia nauczycieli języka polskiego jako obcego*, „Lingwistyka Stosowana” 2010, t. 3, s. 87.

⁴ J. Fabisiak, *Kształcenie nauczycieli języka polskiego jako obcego. Potrzeby, zadania, podstawy programowe, kompetencje absolwentów*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, red. P. Garncarek, Warszawa 2005, s. 366.

innych języków obcych podbudowywano w owym czasie pierwszymi refleksjami natury naukowej. Specjaliści od języka polskiego jako obcego jedynie dzielili się swoimi doświadczeniami lektorskimi. Profesjonalizm ówczesnych działań pedeutologicznych, prowadzonych w wymiarze racjonalnego empiryzmu, uzależniony był od stopnia wycucia lektorskiego poszczególnych opiekunów nowych kadr lektorskich. Poza wspomnianą działalnością w warszawskim „Polonicum” próbowano także przeprowadzać pierwsze postępowania kwalifikacyjne dla kandydatów na lektorów w ośrodkach zagranicznych. Zakończyły się one, jak zauważa Fabisiak, niepowodzeniem ze względu na brak umocowania prawnego powoływanych weryfikatorów⁵. Podjęcie tego wyzwania przez związanych z warszawskim „Polonicum” specjalistów okazało się jednak ważnym głosem w kwestii potrzeby bardziej profesjonalnego kształcenia lektorów i zaowocowało w dłuższym przedziale czasu powołaniem pierwszej sformalizowanej formy pedeutologicznej. Z początkiem lat 80. minionego stulecia warszawskie „Polonicum” otrzymało zgodę na uruchomienie Podyplomowego Studium Nauczania Języka Polskiego jako Obcego.

W tym samym okresie drugi polski ośrodek podjął się organizacji form kształcenia lektorów. Krakowski Instytut Badań Polonijnych UJ rozpoczął cykliczne kursy i szkolenia z zakresu glottodydaktyki polonistycznej.

Warszawskie studium funkcjonowało nieprzerwanie niemal przez 20 lat do początku lat 90. Koncepcja zajęć studium wciąż odzwierciedlała czeladniczy model pedeutologiczny. Trudno również mówić o nadaniu ówczesnemu kształceniu glottodydaktycznemu wymiaru naukowego, gdyż glottodydaktyka polonistyczna znajdowała się dopiero w początkowej fazie swojego rozwoju. W programie studium dominowały zajęcia z zakresu języko-, literaturo- i kulturoznawstwa polonistycznego, na których zapewne musiały się pojawiać odniesienia do procesu glottodydaktycznego, ale nieobudowane refleksją naukową odzwierciedlały doświadczenia prowadzących poszczególne kursy. Dokonując prezentacji programu pierwszych edycji warszawskich studiów, Fabisiak pisze, iż „przewidywał [on] zajęcia z metodyki nauczania języka, literatury, historii i kultury, wykłady o współczesnych metodach i technikach dydaktycznych oraz wykłady poświęcone bieżącej sytuacji politycznej w krajach słowiańskich, zachodnioeuropejskich i Stanach Zjednoczonych”⁶. Proporcje między poszczególnymi modułami studiów przemawiały jednak wyraźnie na korzyść przedmiotów pozaglottodydaktycznych, których treści zdominowały cały proces kształcenia.

Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego stała się treścią jedynie trzech bloków kursowych spośród dwudziestu realizowanych w ciągu jednego semestru studiów podyplomowych. Pewnym usprawiedliwieniem dla tak nakreślonego

⁵ Pierwszą oficjalną komisję kwalifikacyjną ds. rekrutacji kandydatów na stanowisko lektora języka polskiego za granicą powołano stosownym zarządzeniem Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Techniki Międzyuczelnianej w roku 1972. Jej pierwszą przewodniczącą została ówczesna dyrektor warszawskiego Instytutu „Polonicum” Janina Kulczycka-Saloni.

⁶ J. Fabisiak, *Kształcenie nauczycieli...*, s. 367.

programu studiów może być fakt częstego prowadzenia również zajęć polonistycznych o charakterze języko-, literaturo- i kulturoznawczym przez wysyłanych za granicę lektorów. Rozwijanie ich kompetencji w tym zakresie musiało być częścią ich wykształcenia. Za oferowaną jednak proporcją zajęć glottodydaktycznych w stosunku do pozostałych kursów stała jednak specjalizacja naukowa poszczególnych prowadzących zajęcia, a nie oczekiwany profil sylwetki absolwenta studium.

Istotnym czynnikiem utrudniającym prowadzenie działalności pedeutologicznej był brak teoretycznych opracowań o charakterze podręcznikowym, odzwierciedlających ówczesną polonistyczną myśl glottodydaktyczną. Jedyna istniejąca taka praca – wydana w roku 1980 *Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego*, pod redakcją Jana Lewandowskiego była zbiorem przestarzałych tekstów, które w momencie wydania publikacji traciły już swoją aktualność. Opublikowany w Lublinie *Poradnik metodyczny dla nauczycieli polonijnych*, pod redakcją Kazimierzy Krakowiak i Jana Mandziuka, mimo iż zawierał pierwsze głębsze refleksje naukowe także z zakresu naukowych lingwistycznych podstaw kształcenia językowego, ze względu na wskazanego w tytule odbiorcę nie zaistniał poważniej w kręgach szeroko pojmowanej glottodydaktyki polonistycznej. Na kolejne opracowanie tego typu przyszło czekać do początku lat 90. W roku 1992 ukazało się *Vademecum lektora języka polskiego*, przygotowane przez prowadzących zajęcia w warszawskim studium podyplomowym, a wydane pod redakcją Barbary Bartnickiej, Lidii Kacprzak i Elżbiety Rohozińskiej. Publikacja ta niestety nie okazała się zapowiedzią nowej generacji podręczników metodycznych, oddających choćby w pewnym stopniu ówczesny stan polonistycznej myśli glottodydaktycznej. Stanowiła zbiór tekstów pisanych w tonie racjonalnego empiryzmu, zbierających doświadczenia poszczególnych wykładowców w pracy z cudzoziemcami i nieobudowanych żadnymi teoriami naukowymi zweryfikowanymi empirycznie. Sposób opracowania vademecum zapewne odzwierciedlał ówczesny sposób kształcenia prowadzonego przez warszawskie studium. Można przyjąć, iż prowadzona przez nie działalność pedeutologiczna nie do końca uwzględniała ewolucję glottodydaktyki polskiej (także polonistycznej, postępującej w innych ośrodkach uniwersyteckich, głównie w krakowskim), stojąc na stanowisku, iż dzielenie się przez prowadzących zajęcia swoimi doświadczeniami dydaktycznymi wystarczy do realizowania skutecznego kształcenia lektorów.

Warszawska działalność pedeutologiczna w zakresie glottodydaktyki polonistycznej była istotnym bodźcem do opracowania przez związanego z Instytutem Lingwistyki Stosowanej UW Jana Lewandowskiego pierwszej glottodydaktycznej monografii polonistycznej, zatytułowanej *Nauczanie języka polskiego cudzoziemców w Polsce*. Wydana w roku 1985 praca zawiera także spostrzeżenia natury pedeutologicznej, zamieszczone m.in. w postaci katalogu cech osobowościowych nauczyciela języka polskiego jako obcego. Poza nim Lewandowski wprowadza pojęcie *modelu glottodydaktycznego nauczyciela języka polskiego jako obcego*, odwołując się do kreślonych przez twórców glottodydaktyki układów i modeli, konstytuujących pierwsze naukowe refleksje na temat sterowanego nauczania języków obcych.

Z perspektywy rozwoju pedeutologicznej myśli glottodydaktycznej w zakresie nauczania polszczyzny jako języka obcego koncepcje Lewandowskiego nie odegrały żadnej istotnej roli. Można je interpretować jako przesłanki do podjęcia dalszych dociekań, także natury empirycznej, których do chwili obecnej nie zrealizowano. Nie do przecenienia jest jednak sam fakt zainteresowania się kształceniem lektorów i nauczycieli przez specjalistę glottodydaktyka, co wprowadziło problematykę pedeutologiczną do repertuaru rozważań polonistów.

Zawieszenie funkcjonowania warszawskiego studium z początkiem lat 90. minionego stulecia na kilka lat wyciszyło dyskusje na temat kształcenia lektorów języka polskiego jako obcego. Fakt rezygnacji z prowadzenia tego typu działalności w bezpośrednim okresie po rekonstrukcji społeczno-politycznej Polski, w dobie wzrastającego zainteresowania naszym krajem w świecie, można dziś interpretować jako decyzję niezbyt fortuną. Pojawiające się na światowej mapie edukacyjnej nowe ośrodki polonistyczne zainteresowane zatrudnianiem lektorów z Polski musiały sięgać po polonistów nieprzygotowanych merytorycznie do prowadzenia zajęć glottodydaktycznych. W trakcie ich pracy wyłaniały się różne niedociągnięcia kompetencyjne, które uniemożliwiały polonistom zagranicznym prowadzenie zajęć językowych na nowoczesnym poziomie merytorycznym. Sytuacja ta wpływała też na sposób postrzegania całej krajowej glottodydaktyki polonistycznej, która – co niezrozumiale – z jednej strony coraz burzliwiej rozwijała się, z drugiej zaś nie gwarantowała sprawnego systemu kształcenia lektorów, będących poniekąd jej ambasadorami za granicą. Niezadowolenie z ówczesnego sposobu nauczania języka polskiego jako obcego widoczne jest m.in. w spisanych przez brytyjskiego polonistę Donalda Pirie'a dziesięciu przykazaniach dla nauczyciela języka polskiego jako obcego, stanowiących apel do nauczających naszego języka o unowocześnienie sposobu prowadzenia zajęć i dopasowanie wykorzystywanych metod i technik nauczania do współczesnej, naukowo zorientowanej glottodydaktyki europejskiej⁷. Przykazania te – opublikowane w roku 1997 w tomie *Nauczanie języka polskiego*, pod redakcją Władysława T. Miodunki – będącym pokłosiem pierwszej konferencji naukowej polonistów zagranicznych i krajowych skupionych w tzw. Grupie „Bristol”, stanowiącej załączek późniejszego stowarzyszenia nauczycieli i lektorów polszczyzny o tej samej nazwie – odzwierciedlają wszelkie niedociągnięcia dydaktyczno-metodyczne lektorów pracujących w owym czasie w zagranicznych ośrodkach.

W tym samym tomie opublikowano inny tekst o charakterze pedeutologicznym, podejmujący opisywaną przez nas problematykę z perspektywy lektora gościnnego, zatrudnionego w zagranicznym ośrodku akademickim. Materiał autorstwa Marii Sajenczuk, zatytułowany *O roli lektora gościnnego języka polskiego jako obcego i kultury polskiej jako obcej*, prezentuje wyniki badań ankietowych i dostarcza informacji między innymi na temat geografii pracy lektorów, powodów, dla których zdecydowali się na wyjazd do pracy za granicę, warunków realizacji kształcenia językowego,

⁷ D.P.A. Pirie, *Dziesięcioro przykazań dla nauczyciela języka polskiego jako obcego (JPJO)*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego*, red. W.T. Miodunka, Kraków 1997, s. 16.

wkładu lektorów w dorobek lektoratu oraz korzyści własnych lektorów z prowadzenia działalności dydaktycznej za granicą. W odniesieniu do ostatniego z obszarów dociekań Sajenczuk pisze:

Korzyści własne to przede wszystkim rozwój własnej osobowości, rozwinięcie metod pracy w zakresie nauczania języka i kultury polskiej, pogłębienie znajomości języka obcego, dostęp do literatury naukowej i nieznanej w kraju, udział w zagranicznych konferencjach, poznanie stylu funkcjonowania zagranicznej uczelni poprzez udział w jej życiu akademickim i naukowym, możliwość sprawdzenia się w innych warunkach pracy i życia, nabycie wielokulturowego doświadczenia, obycie w świecie, poszerzenie wiedzy o innej kulturze i kraju, w którym się przebywało⁸.

Wymieniane przez ankietowanych korzyści własne wyraźnie przemawiają za podejmowaniem zatrudnienia za granicą przez polskich lektorów. Wszelkie ich niedociągnięcia kompetencyjne, na które w sposób pośredni zwracał uwagę Pirie, mogą zostać dzięki pracy w zagranicznej uczelni w szybkim czasie zniwelowane i przekute w cenne doświadczenia, procentujące przez lata. Kończąc swój artykuł, Sajenczuk domaga się przeprowadzenia szeregu badań w odniesieniu do pracy lektorów w ośrodkach zagranicznych, które traktuje jako swoiste *sine qua non* dla dalszego rozwoju glottodydaktyki polonistycznej w ogóle. Zdaniem Sajenczuk należało: rozpocząć badania nad rolą lektora języka polskiego jako obcego, stworzyć katalog informacji o lektoratach polszczyzny za granicą, rozpocząć badania potrzeb lektoratów i lektorów, utworzyć fundację wspierającą lektoraty za granicą, uruchomić specjalizacje glottodydaktyczne na polonistykach, zorganizować studia podyplomowe i szkolenia dla zainteresowanych wyjazdem na lektoraty oraz stworzyć system dofinansowań nauczycieli pracujących w krajach rozwijających się⁹.

Spośród siedmiu postulatów jedynie dwa (specjalizacje glottodydaktyczne i studia podyplomowe) zostały dotychczas w znacznym stopniu zrealizowane.

Rok po opublikowaniu przykazań Pirie'a i tekstu Sajenczuk warszawskie „Polonicum” powróciło do działalności pedeutologicznej na polu glottodydaktyki polonistycznej, wprowadzając zajęcia dla specjalizacji nauczycielskiej, rozszerzonej o treści glottodydaktyczne.

Podjęta przez warszawską polonistykę inicjatywa szybko znalazła swoich kontynuatorów. Znaczącym bodźcem dla kształcenia nauczycieli języka polskiego jako obcego stało się przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, powodujące wzrost zainteresowania naszą kulturą i językiem w wielu regionach świata. Działalność pedeutologiczna zagościła na wielu polonistykach, również tych, nieposiadających dużego doświadczenia w nauczaniu cudzoziemców. Uruchamiane w pierwszej kolejności studia podyplomowe – podążając za zapotrzebowaniem rynku edukacyjnego i panującą modą na zawód lektora języka polskiego jako obcego – koncepcyjnie

⁸ M.E. Sajenczuk, *O roli lektora gościnnego języka polskiego jako obcego i kultury polskiej jako obcej*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego*, red. W.T. Miodunka Kraków 1997, s. 109.

⁹ Tamże, s.112.

stanowiły próbę połączenia obudowanych naukowo standardów kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce (w żadnym stopniu jednak nieprzygotowanych i nieuwzględniających nauczania polszczyzny cudzoziemców) z doświadczeniami dydaktyczno-metodycznymi i możliwościami kadrowymi ośrodków. Często jednak, zwykle w nowych ośrodkach, do prowadzenia poszczególnych zajęć angażowano (i wciąż angażuje się) specjalistów nieposiadających odpowiedniego doświadczenia w nauczaniu cudzoziemców, co znacząco wpłynęło na samą ofertę kursów, przypominającą niesprofilowane glottodydaktycznie studia polonistyczne. Znaczna część zajęć na tego typu studiach prowadzona jest przez osoby niezajmujące się naukowo glottodydaktyką polonistyczną. Wciąż mamy do czynienia z powszechnie akceptowaną rzeczywistością, w której każdy, kto ukończył kiedyś polonistyczne studia nauczycielskie, posiada akademicką legitymację do zajmowania się glottodydaktyką polonistyczną i kształceniem przyszłych specjalistów z tego zakresu. Profil kariery naukowej tej grupy specjalistów nie odgrywa istotnej roli. Również większego znaczenia nie nabiera fakt publikowania przez nich jedynie artykułów polemizujących z rozwiązaniami glottodydaktycznymi, a nie opracowywania materiałów *stricte* naukowych, uwzględniających obszerny dorobek współczesnej glottodydaktyki europejskiej i polskiej. Chciałoby się powiedzieć, iż kształcenie nauczycieli języka polskiego jako obcego w pierwszej dekadzie XXI wieku nabrało zaskakującego wszystkich wymiaru, jeśli weźmiemy pod uwagę stopień zainteresowania tego typu działalnością. Realizacja kształcenia nauczycieli pozostawia jednak wiele do życzenia.

Reaktywowana w 1998 roku działalność pedeutologiczna warszawskiego „Polonicum” objęła w pierwszej kolejności, jak już wspomnieliśmy, kształcenie w ramach dodatkowej specjalizacji dla studentów polonistyki. U podłoża realizowanych studiów leżała koncepcja programowa definiująca cztery podstawowe cele kształcenia: nabycie wiedzy metodycznej w zakresie metod i technik nauczania, rozwinięcie umiejętności w zakresie planowania dydaktycznego, wypracowywanie postawy autorecenzji, pomocnej w dalszym samorozwoju i doskonaleniu warsztatu pracy oraz przygotowanie do samodzielnego opracowywania programów autorskich¹⁰.

Zakładane cele przewidywały rozwinięcie ważnych dla przyszłych nauczycieli języka polskiego jako obcego umiejętności i kompetencji, w oparciu o wiedzę z zakresu nauczania języków obcych. Można się w nich również dopatrzeć (szczególnie w założeniach 3. i 4.) założeń tzw. refleksyjnego modelu kształcenia nauczycieli, wspierającego autonomię nauczających i przesuwającego na dalszy plan starszą, czeladniczą koncepcję pedeutologiczną. Opisywane cele wydają się również zakładać wypełnienie realizowanego kształcenia treściami zgodnymi z ówczesnym stanem świadomości glottodydaktycznej, to znaczy stawiają na nauczanie nowoczesne, prowadzone w duchu rozwijanej dydaktyki komunikacyjnej. Wdrażanie tak sformułowanych założeń do praktyki pedeutologicznej nie ma chyba jednak miejsca w pełni w przypadku warszawskich studiów. Szczegółowe opisy poszczególnych

¹⁰ J. Fabisiak, *Kształcenie nauczycieli...*, s. 372.

modułów studiów nie wskazują na fakt uprawiania przez ten ośrodek refleksyjnego modelu kształcenia lektorów. Wątpliwości pod względem nowoczesności mogą też budzić przewidywane do realizacji na poszczególnych zajęciach zagadnienia. J. Fabisiak, autorka warszawskiego programu studiów, w następujący sposób opisuje jedno z głównych założeń merytorycznych swojej koncepcji:

Program „Glottodydaktyka polonistyczna” stara się wyposażyć lektora w rzetelną wiedzę językoznawczą, niezbędną podstawę w pracy metodyka uczącego języka obcego¹¹.

Widać tu umiejscowienie kluczowych umiejętności lektorskich po stronie wiedzy językoznawczej, co wyraźnie odbiega od wcielanych ówczesnie do życia założeń kształcenia nauczycieli, przypisujący równie istotną rolę rozwijaniu kompetencji pedagogiczno-metodycznych. Omawiany program realizowany jest również na studiach podyplomowych, reaktywowanych w warszawskim „Polonicum” w pierwszej dekadzie XXI wieku.

Uruchamiane w kolejnych ośrodkach glottodydaktyczne specjalizacje studiów polonistycznych oraz formy kształcenia podyplomowego z perspektywy legislacyjnej zawieszone są w pewnego rodzaju próżni. Do chwili obecnej profesja nauczyciela / lektora języka polskiego jako obcego nie została wpisana na tzw. listę zawodów regulowanych. Nie opracowano również standardów kształcenia dla takiej specjalizacji studiów. Stąd programy glottodydaktycznych studiów polonistycznych starają się uwzględniać istniejące standardy kształcenia nauczycieli języków obcych dla polskich szkół, przygotowane dla polskich neofilologii kształcących przyszłych dydaktyków. Odniesienie się do nich zapewnia stosowną liczbę godzin zajęć w ramach różnych komponentów kształcenia nauczycielskiego. Ponieważ opisywane przez nas studia realizowane są w ramach filologii polskiej, twórcy programów glottodydaktycznych zobowiązani są uwzględniać w swoich koncepcjach minima programowe dla tego kierunku.

Studia podyplomowe, będące obecnie dominującą formą kształcenia przyszłych lektorów polszczyzny jako języka obcego, koncepcyjnie nie muszą odnosić się do żadnych standardów kształcenia. Ich założenia programowe i sposób realizacji treści pozostają w gestii poszczególnych ośrodków. Panująca w tej kwestii swoboda generuje rozwiązania różnej jakości i dlatego w przypadku studiów podyplomowych można mieć czasem wrażenie, iż kształcenie nauczycieli i lektorów nabrało nie do końca profesjonalnego formatu.

Proces uruchamiania nowych ścieżek kształcenia polonistów dla potrzeb nauczania cudzoziemców nie przełożył się niestety na wzrost zainteresowania prowadzeniem badań i dociekań pedeutologicznych w kręgu polonistów. Na rynku wydawniczym pojawiły się co prawda nowe publikacje metodyczne o charakterze podręczników akademickich, takie jak krakowska seria *Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego*, w ramach której w latach 2004–2011 opublikowano 9 tomów, czy, również wydawana w Krakowie *Biblioteka LingVariów. Glottodydaktyka*,

¹¹ Tamże, s. 369.

w której do chwili obecnej ukazało się 8 tomów podejmujących kluczowe z perspektywy przyszłych nauczycieli zagadnienia dydaktyczno-metodyczne. Stanowią one ważne zaplecze merytoryczne dla kształcenia nauczycieli. Brak jednak pedeutologicznych opracowań naukowych rozważających istotę prowadzenia kształcenia nauczycieli oraz szczegółowych ram programowych, przenoszących założenia teoretyczne z wymiaru koncepcyjnego do konkretnej praktyki. Nie prowadzi się prawie żadnych badań empirycznych w tym zakresie. Tu i ówdzie znajdujemy nieliczne publikacje o charakterze pedeutologicznym, często pisane w duchu racjonalnego empiryzmu, w których autorzy dzielą się swoimi doświadczeniami, nabywanymi w trakcie realizowanego przez nich kształcenia przyszłych nauczycieli polszczyzny. Sytuacja ta odzwierciedla prezentowaną przez nas rzeczywistość w początkowym stadium rozwoju glottodydaktyki polonistycznej w latach 70. i 80. minionego stulecia.

Przykładem tego typu praktyk są teksty związanej z krakowskim Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie Ewy Lipińskiej, która wydaje się postrzegać proces kształcenia nowych generacji nauczycieli jedynie w perspektywie modelu czeladniczego.

Wydać się, że ucząc języka polskiego jako obcego / drugiego zarówno w Polsce, jak i poza nią, należy jednak być najpierw dobrym, rzetelnym rzemieślnikiem, gruntownie znającym swój „fach”, umieć sobie radzić – najczęściej samotnie – z różnymi trudnościami, nie oczekując oklasków, uznania i pochwał¹².

Związana z ośrodkiem poznańskim Olga Bambrowicz postuluje wprowadzenie elementów rzetelnej wiedzy glottodydaktycznej do podejmowanych działań pedeutologicznych. Zauważa tym samym, iż za dużo w nich rozwiązań intuicyjnych, a za mało potwierdzonych empirycznie koncepcji metodycznych.

Jakkolwiek wysoko by nie oceniać znaczenia intuicji w procesie dydaktycznym, należy stwierdzić, że dobra praktyka to ta, która została podbudowana rzetelną teorią. Zasadny wydaje się więc postulat poszerzenia programów kształcenia nauczycieli, w taki sposób, aby mogli oni po ukończeniu studiów z powodzeniem rozpocząć pracę w szkołach nie tylko na terenie Polski¹³.

Profesjonalizacji wszelkich działań pedeutologicznych posłużyłoby opracowanie standardów kształcenia nauczycieli / lektorów języka polskiego jako obcego. Profesja ta powinna jak najszybciej znaleźć się na liście tzw. zawodów regulowanych. Wówczas nie mielibyśmy do czynienia z dzisiejszymi praktykami uruchamiania ścieżek kształcenia przyszłych lektorów przez przypadkowe ośrodki polonistyczne,

¹² E. Lipińska, *Nauczyciel języka polskiego jako obcego / drugiego w Polsce i na obczyźnie*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, red. P. Garncarek, Warszawa 2005, s. 85.

¹³ O. Bambrowicz, *Quo vadis nauczycielu języka polskiego jako obcego, czyli jak uczyć tych, którzy będą uczyli*, [w:] *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W.T. Miodunka, A. Seretny, Kraków 2008, s. 479.

które we wprowadzeniu *modnego* kierunku studiów podyplomowych dopatrują się przede wszystkim płynących zeń korzyści finansowych. Określenie standardów kształcenia nauczycieli polszczyzny jako języka obcego pomogłoby też w tworzeniu zaplecza kadrowego ośrodków prowadzących glottodydaktyczne studia licencjackie, magisterskie, doktoranckie i podyplomowe. Postawiłoby konkretne wymagania prowadzącym poszczególne zajęcia. Te pojawiałyby się w programach studiów opracowanych z klucza przyszłych potrzeb zawodowych studentów, a nie z możliwości kadrowych ośrodków prowadzących kształcenie.

O potrzebie stworzenia standardów dla specjalizacji nauczanie języka polskiego jako obcego pisałem w tekście *Kształcenie lektorów języka polskiego jako obcego na tle europejskich standardów pedeutologicznych*, zamieszczonym w tomie *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI*, opublikowanym pod redakcją W.T. Miodunki i A. Seretny w roku 2008:

Wydaje się, iż w wypadku polskim warto byłoby podjąć próbę opracowania ogólnokrajowych standardów kształcenia nauczycieli języków obcych w ogóle, co wymusiłoby wymianę doświadczeń w nauczaniu różnych języków obcych i zachęciłoby do nawiązania większej współpracy pomiędzy poszczególnymi ośrodkami¹⁴.

Opowiadałem się za większą współpracą ośrodków prowadzących działalność pedeutologiczną, dopatrując się w niej szansy na przygotowanie standardów kształcenia nauczycieli polszczyzny cudzoziemców. W dalszej części artykułu sięgam po standardy europejskie, zamieszczone w opublikowanej w 2006 roku polskiej wersji *Europejskiego profilu kształcenia nauczycieli języków*, próbując dociec, w jakim stopniu proponowane w tym dokumencie rozwiązania pedeutologiczne, odzwierciedlające współczesną europejską myśl glottodydaktyczną, funkcjonują na gruncie kształcenia nauczycieli języka polskiego jako obcego. Przeprowadzona analiza porównawcza struktury kształcenia przyjętej w polskich ośrodkach w odniesieniu do koncepcji europejskich wykazuje szereg niedociągnięć natury organizacyjnej i merytorycznej w rodzimych programach pedeutologicznych. W swoich dalszych rozważaniach podnoszę również kwestię zapewnienia form doskonalenia zawodowego dla nauczycieli i lektorów pracujących już w zawodzie:

Jak już zauważyliśmy, system kształcenia nauczycieli języka polskiego w Polsce nie jest w praktyce systemem ciągłym. Choć w swych założeniach teoretycznych uwzględnia potrzebę ustawicznego doksztalcenia i pogłębiania umiejętności dydaktycznych nauczycieli, w rzeczywistości, przede wszystkim ze względów finansowych, im tego rozwoju nie umożliwia¹⁵.

Przyjęta w tym artykule porównawcza perspektywa dociekań, odzwierciedlająca europejskie standardy pedeutologiczne kontynuowana jest w mojej monografii

¹⁴ P.E. Gębał, *Kształcenie lektorów języka polskiego jako obcego na tle europejskich standardów pedeutologicznych*, [w:] *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W.T. Miodunka, A. Seretny, Kraków 2008, s. 469.

¹⁵ Tamże.

habilitacyjnej z roku 2013, zatytułowanej *Modele kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce i w Niemczech. W stronę glottodydaktyki porównawczej*. Poza rozważaniami teoretycznymi zawiera ona także szczegółowe analizy porównawcze sposobów organizacji i realizacji kształcenia nauczycieli języków obcych w obu krajach oraz prezentację wyników badań w zakresie kształcenia nauczycieli polszczyzny jako języka obcego. nabiera większego znaczenia

Komparatywizm glottodydaktyczny w rozważaniach pedeutologicznych nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji wprowadzania komponentu kształcenia nauczycieli polszczyzny jako języka obcego do studiów slawistycznych za granicą, co nastąpiło w połowie I dekady XXI wieku między innymi w przypadku Niemiec. W chwili obecnej do podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela języka polskiego jako obcego przygotowują się uniwersytety w Poczdamie i Dreźnie. Ich działalność pedeutologiczna jest rezultatem nauczania polszczyzny jako języka obcego w szkołach Brandenburgii i Saksonii. Europejskie standardy stają się w tym przypadku jednym z ważnych instrumentów umożliwiających podjęcie pierwszych porównawczych dociekań naukowych, których zasadniczym celem jest dzielenie się wypracowywanymi w różnych systemach edukacyjnych rozwiązaniami i ewentualne próby ich wcielania do nowo tworzonych lub udoskonalanych koncepcji kształcenia.

Kolejnym *novum* w rzeczywistości pedeutologicznej, tym razem na terenie naszego kraju, są pierwsze próby organizacji kształcenia nauczycieli języka polskiego jako drugiego dzieci i młodzieży cudzoziemskiej, podejmującej naukę w polskim szkolnictwie zinstytucjonalizowanym. Pierwszymi ośrodkami, które w swoich programach znalazły miejsce dla nowej ścieżki kształcenia są Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Jagielloński.

Kształcenie nauczycieli języka polskiego jako obcego, i jako drugiego stało się ważnym obszarem działalności polskich ośrodków glottodydaktyki polonistycznej. W ciągu niemal pięćdziesięciu lat jego uprawiania w wymiarze organizacyjnym ewaluowało od przypadkowo organizowanych kursów dla lektorów obejmujących lektoraty w ośrodkach zagranicznych do umocowanych formalnie specjalizacji, prowadzonych w ramach studiów polonistycznych I, II i III stopnia w Polsce i za granicą. Ubocznym produktem tego rozwoju stały się wymienione już serie podręczników metodycznych, adresowanych w pierwszej kolejności do podejmujących naukę na polonistycznych specjalizacjach glottodydaktycznych. W jednym z nich, zatytułowanym *Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej*, zamieszczono wybrane fragmenty glottodydaktycznych prac magisterskich, przygotowanych przez absolwentów studiów prowadzonych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Władysław T. Miodunka, redaktor tego opracowania, już w jego tytule wyraźnie sygnalizuje nadejście nowego pokolenia specjalistów od polszczyzny jako języka obcego. Pierwszego pokolenia, które zostało przygotowane do zawodu na polonistycznych studiach glottodydaktycznych, a nie na krótkoterminowych kursach przyuczających do zawodu.

Ta wiedza i umiejętności powodują, że mamy do czynienia z pierwszą generacją specjalistów solidnie przygotowanych do nauczania języka polskiego jako obcego, z pierwszą

generacją profesjonalistów w tym zakresie. To, co było dotąd, to generacje polonistów i w mniejszym zakresie neofilologów, z większym lub mniejszym sukcesem przyuczonych do nauczania języka polskiego jako obcego¹⁶.

Nowa generacja specjalistów od nauczania polszczyzny cudzoziemców, zdaniem Miodunki, w trakcie swoich studiów została wyposażona w: wiedzę i metody nauczania języków obcych, umiejętność nauczania sprawności językowych i podsystemów języka polskiego, umiejętność testowania znajomości polszczyzny, wiedzę o europejskich standardach nauczania języków, umiejętność planowania zajęć dydaktycznych (na poziomach od A1 do C2), umiejętność wykorzystywania multimediów w nauczaniu oraz wiedzę o psychologicznych uwarunkowaniach procesu nauczania naszego języka jako obcego¹⁷.

Rozwiązania praktyczne

Kształcenie lektorów / nauczycieli języka polskiego jako obcego odbywa się w wyspecjalizowanych jednostkach uniwersyteckich zajmujących się nauczaniem cudzoziemców polszczyzny bądź umiejscowione jest przy polonistykach. W ofercie tych placówek znajdują się zwykle studia podyplomowe w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego. Poza nimi uprawnienia nauczyciela języka polskiego jako obcego można zdobyć kończąc dwuletnie, dzienne studia drugiego stopnia na Uniwersytecie Jagiellońskim, dwusemestralną specjalizację glottodydaktyczną w ramach studiów polonistycznych na Uniwersytecie Warszawskim lub czterosemestralną specjalizację w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego na polonistyce na Uniwersytecie Łódzkim i w Szkole Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców Uniwersytetu Wrocławskiego. W roku akademickim 2015/2016 uruchomione zostały stacjonarne studia na kierunku glottodydaktyka polonistyczna na UMCS.

Pierwszym ośrodkiem, w którym zorganizowano kształcenie lektorów języka polskiego jako obcego, było Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców „Polonicum” (ówczesna nazwa Instytut Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców „Polonicum”). Pierwsze formalnie zorganizowane grupy studentów podyplomowych pojawiły się w warszawskim centrum z początkiem lat 80. minionego stulecia¹⁸. Po dziesięciu latach działalność studium glottodydaktycznego została zawieszona. Kształcenie lektorów języka polskiego jako obcego w tej placówce reaktywowano w roku 1998, proponując studentom stacjonarnej polonistyki realizację czterosemestralnej specjalizacji glottodydaktycznej (w ostatnim czasie pod nazwą Glottodydaktyki kulturowej), realizowanej obecnie w trakcie studiów magisterskich II stopnia. Po dokonaniu w 2002 roku rewizji wprowadzonej

¹⁶ *Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej*, red. W.T. Miodunka, Kraków 2009, s. 12.

¹⁷ Tamże, s. 11.

¹⁸ Pierwsi uczestnicy krótkoterminowych kursów dla przyszłych lektorów języka polskiego jako obcego pojawili się w warszawskim „Polonicum” jeszcze w latach 70. minionego stulecia.

w życie ścieżki specjalizacyjnej w ofercie „Polonicum”, poza opisanym studium glottodydaktyki polonistycznej, pojawiły się niestacjonarne studia podyplomowe adresowane do absolwentów polonistyki oraz innych wydziałów humanistycznych. W roku 2008, w ramach nowo utworzonego Instytutu Polonistyki Stosowanej, będącego jednostką dydaktyczno-naukową Wydziału Polonistyki UW – uruchomiono niestacjonarne dwusemestralne studia podyplomowe z dydaktyki języka polskiego jako obcego, adresowane między innymi do czynnych zawodowo nauczycieli pracujących w polskich szkołach z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym. Dwa lata później na dziennych studiach licencjackich I stopnia, realizowanych przez warszawską polonistykę stosowaną, zainicjowano specjalizację glottodydaktyczną, przygotowującą docelowo nauczycieli języka polskiego jako obcego i drugiego. Obecnie studia te kontynuowane są na poziomie magisterskim.

Kolejnym wyspecjalizowanym ośrodkiem w kształceniu nauczycieli naszego języka jako obcego jest Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pierwsze krótkoterminowe formy przygotowania zawodowego przyszłych specjalistów w zakresie nauczania cudzoziemców polszczyzny prowadzone były na UJ od końca lat 80. minionego stulecia. W roku 2005 uruchomiono pierwsze w naszym kraju dwuletnie, dzienne studia drugiego stopnia w zakresie języka polskiego jako obcego wieńczone magisterium. W roku 2009 ofertę ośrodka krakowskiego uzupełniono o specjalizację *nauczanie języka polskiego jako obcego wspierane komputerowo*, w 2010 zaś – biorąc pod uwagę zapotrzebowanie na profesjonalnie przygotowanych nauczycieli języka polskiego jako drugiego w polskich szkołach – zweryfikowano program studiów, co spowodowało zmianę nazwy specjalności na *nauczanie języka polskiego jako obcego i drugiego*. W tym miejscu należy wspomnieć, iż poza studentami krakowskimi również warszawscy poloniści, realizujący opisaną specjalizację glottodydaktyczną, mają możliwość uczestniczenia w seminarium magisterskim poświęconym nauczaniu języka polskiego jako obcego i przygotowania pracy magisterskiej w ramach tej specjalizacji. Obecnie zatem na dwóch polskich uniwersytetach: Uniwersytecie Jagiellońskim i Uniwersytecie Warszawskim, powstają prace magisterskie z dydaktyki i metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Dodatkowo w ofercie krakowskiego Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej w Świecie znajdują się dwusemestralne, niestacjonarne studia podyplomowe przeznaczone dla absolwentów magisterskich studiów filologicznych (do roku 2008 studia te prowadzone były w trybie stacjonarnym).

Trzeci ośrodek, Uniwersytet Wrocławski, podobnie jak Uniwersytet Warszawski i Jagielloński, posiada w swej ofercie dla zainteresowanych nauczaniem języka polskiego jako obcego dwie formy studiów: czterosemestralną specjalność *nauczanie języka polskiego jako obcego* dla studentów dwuletnich dziennych studiów magisterskich II stopnia filologii polskiej oraz niestacjonarne studia podyplomowe (Podyplomowe Studia Kwalifikacyjne Nauczania Języka Polskiego jako Obcego), realizowane w Szkole Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców Uniwersytetu Wrocławskiego.

Uniwersytet Łódzki z kolei proponuje studentom filologii polskiej dodatkową specjalizację zawodową poświęconą nauczaniu języka polskiego jako obcego.

Zgodnie z zatwierdzonym programem studiów jej realizacja rozpoczyna się na trzecim semestrze dziennych polonistycznych studiów licencjackich I stopnia i kończy tzw. praktykami lektorskimi w szóstym semestrze studiów¹⁹. W ofercie Wydziału Filologicznego Uniwersytetu znajdują się także niestacjonarne studia podyplomowe z zakresu nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego.

Poza ośrodkami warszawskim, krakowskim, łódzkim i wrocławskim kształcenie lektorów języka polskiego jako obcego odbywa się w ramach niestacjonarnych studiów podyplomowych w Szkole Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (Podyplomowe Studia Kwalifikacyjne Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego), Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (Podyplomowe Studium Nauczania Języka Polskiego jako Obcego), Instytucie Języka Polskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika Toruniu (Podyplomowe Studium Nauczania Języka Polskiego jako Obcego), Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Podyplomowe Studia Kwalifikacyjne Nauczania Języka Polskiego jako Obcego) oraz Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (studia podyplomowe: nauczanie języka polskiego jako obcego).

Programy wszystkich wymienionych studiów powstawały zwykle na podstawie ministerialnych standardów kształcenia nauczycieli. Różnią się jednak znacznie od siebie pod względem struktury studiów, ogólnej liczby godzin, liczby godzin przeznaczonych na realizację poszczególnych zajęć, ich formy oraz miejsca odbywania i czasu trwania zintegrowanej z programem studiów praktyki pedagogicznej. W ramach procesu kształcenia wykorzystywane są również różne podręczniki akademickie, które odzwierciedlają odmienne założenia i podejścia pedeutologiczne.

Wspomniane zróżnicowanie jest rezultatem realizacji różnych wizji kształcenia nauczycieli, wynikających z doświadczeń pedeutologicznych poszczególnych ośrodków. Dzięki nim w każdej placówce poza realizacją minimum programowego znajdujemy propozycję dodatkowych zajęć, które w znaczący sposób wzbogacają ofertę dydaktyczną i ułatwiają identyfikację ośrodka.

Bibliografia

- Bambrowicz O., *Quo vadis nauczycielu języka polskiego jako obcego, czyli jak uczyć tych, którzy będą uczyli*, [w:] *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W.T. Miodunka, A. Seretny, Kraków 2008, s. 473–480.
- Dąbrowska A., 2007, *Kto, gdzie, kiedy i dlaczego uczył (się) dawniej języka polskiego jako obcego?*, www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1368 – IX 2015.
- Europejskie portfolio dla studentów – przyszłych nauczycieli języków* (wersja polska), Warszawa 2007.

¹⁹ Od roku akademickiego 2011/2012 Uniwersytet Łódzki proponuje specjalizację *nauczanie języka polskiego jako obcego* także studentom kierunków neofilologicznych, realizowaną w ramach studiów II stopnia.

- Fabisiaak J., *Kształcenie nauczycieli języka polskiego jako obcego. Potrzeby, zadania, podstawy programowe, kompetencje absolwentów*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, red. P. Garncarek, Warszawa 2005, s. 365–374.
- Gębał P.E., *Kształcenie lektorów języka polskiego jako obcego na tle europejskich standardów pedeutologicznych*, [w:] *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W. T. Miodunka, A. Seretny, Kraków 2008, s. 463–471.
- Gębał P.E., *Krakowska szkoła glottodydaktyki porównawczej na tle rozwoju glottodydaktyki ogólnej i polonistycznej*, Kraków 2014.
- Gębał P.E., *Modele kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce i w Niemczech. W stronę glottodydaktyki porównawczej*, Kraków 2013.
- Lewandowski J., *Nauczanie języka polskiego cudzoziemców w Polsce. Monografia glottodydaktyczna*, Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1985.
- Lipińska E., *Nauczyciel języka polskiego jako obcego / drugiego w Polsce i na obczyźnie*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, red. P. Garncarek, Warszawa 2005, s. 78–87.
- Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego*, red. J. Lewandowski, Warszawa 1980.
- Miodunka W.T., *Lingwistyczne i dydaktyczne podstawy kształcenia nauczycieli języka polskiego jako obcego*, „Lingwistyka Stosowana” 2010, t. 3, s. 87–98.
- Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej*, red. W.T. Miodunka, Kraków 2009.
- Pirie D.P.A., 1997, *Dziesięcioro przykazań dla nauczyciela języka polskiego jako obcego (JPJO)*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego*, red. W.T. Miodunka, Kraków 1997, s. 16.
- Poradnik metodyczny dla nauczycieli polonijnych*, red. K. Krakowiak, J. Mańdziuk, Lublin 1980.
- Sajenczuk M.E., 1997, *O roli lektora gościnnego języka polskiego jako obcego i kultury polskiej jako obcej*, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego*, red. W.T. Miodunka, Kraków 1997, s. 105–113.
- Vademecum lektora języka polskiego*, red. B. Bartnicka, L. Kacprzak, E. Rohozińska, Warszawa 1992.

Educating the Polish as a Second and Foreign Language Teachers on the Background of Glottodidactic Pedeutological Considerations

Abstract

This text aims to present the development of pedeutological approaches within didactics of Polish as a foreign language. It focuses on concepts of training teachers of Polish as a second and foreign language. Also, possible new directions for developing language teacher education are suggested. The text also presents key theoretical works and syllabi solutions as prepared by experts from all major academic institutions which train future teachers of Polish as a foreign language. Furthermore, current organization of teacher training in each centre is presented.

Key words: pedeutology, didactics of Polish as a foreign language, models of teacher training, teaching Polish as a foreign and second language, reflexivity